

## POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

**Masarykova univerzita**

**Uchazeč**

**Habilitační práce**

**Oponent**

**Pracoviště oponenta,  
instituce**

Mgr. Jana Mikulová, Ph.D.

*Evolution of Direct Discourse Marking from  
Classical to Late Latin*

Doc. Lucie Pultrová, Ph.D.

Ústav řeckých a latinských studií, Filozofická fakulta,  
Univerzita Karlova

Habilitační práce Jany Mikulové *Evolution of Direct Discourse Marking from Classical to Late Latin* je významným příspěvkem v oboru latinské lingvistiky v mezinárodním měřítku, což je zřejmé i z toho, že byla vydána v řadě *The Language of Classical Literature* nakladatelství Brill, kterou spoluřídí vůdčí osobnost současné latinské lingvistiky, prof. Caroline Kroon. Monografie tak před svým vydáním musela projít důkladným recenzním řízením od dalších odborníků z oboru.

Práce se zabývá tím, jakým způsobem byla do latinských textů zapojována přímá řeč a jaké prostředky se používaly pro její značení. Je přehledně strukturovaná a výborně srozumitelná, jak ve svém cíli, tak i v provedení. Jana Mikulová má dar jasného výkladu, který se zbytečně nerozvádí a míří přímo k věci. Čtenář textu je tak vždy dobře zorientován a není pro něj složité sledovat tok myšlenek.

V první kapitole („Introduction“, s. 1–8) Jana Mikulová nejprve stanoví cíle své práce, jimiž jsou identifikovat změny ve volbě a frekvenci prostředků pro značení nepřímé řeči, pokusit se odhalit, kdy začalo ke změnám docházet, jak postupovala jejich případná gramatikalizace a jaké faktory hrály při těchto změnách rolí. V další části první kapitoly se podrobně věnuje volbě textů, na nichž svou analýzu provedla. Vysvětluje důvody, proč pro řešení této otázky není možné použít fulltextové vyhledávání, nýbrž je nutné smysluplné vymezení výběrového korpusu. Ve druhé kapitole („Theoretical Preliminaries“, s. 9–37) Jana Mikulová jednak vymezuje, co je vlastně „přímou řečí“ míněno. Stanoví kritéria jednak pro její odlišení od řeči nepřímé (velice pěkně shrnutá v podkapitolce 2.1.6 „Summary“), jednak od jiných podobných struktur („pure quotations“, „mixed quotations“). V druhé části kapitoly pak uvádí přehled možných markerů přímé řeči. Třetí kapitola („The Marking of Direct Discourse in the Examined Texts“, s. 38–106) obsahuje výsledky vlastní analýzy zvoleného korpusu. V úvodních odstavcích třetí kapitoly je velice přehledně shrnuto, co a proč je u jednotlivých markerů sledováno. Číselné řady uvedené v tabulkách v jednotlivých podkapitolách jsou skutečně impozantní; neuvědomuji si, že bych se někdy setkala s jiným latinským jazykovým jevem, který by vykazoval tak jednoznačný diachronní vývoj. Ve čtvrté kapitole nazvané „Discussion“ (s. 107–127) autorka porovnává výsledky analýzy jednotlivých markerů a snaží se postihnout vývojové tendence v jejich užívání. Stručná pátá kapitola („Conclusions“, s. 128–131) pak celou práci – její cíl, metodu i výsledky – pregnantně shrnuje.

Monografii J. Mikulové považuji celkově za velice kvalitní a bezpečně splňující požadavky na habilitační práci. Má dobře zvolené téma a autorka má mimořádnou schopnost jasného výkladu. Text je v každém okamžiku srozumitelný a naprosto koherentní, k čemuž slouží i velice instruktivní úvody a závěry jednotlivých kapitol a podkapitol.

Relativně nejproblematictější prvkem – což bývá v latinské lingvistice časté – je samotné vymezení korpusu. Za velice přesvědčivé považuji, jak autorka vysvětluje svou volbu

textů pro pozdější období. Bylo by skvělé, kdyby bylo možné zapojit ještě hledisko místního původu autora (a tedy míru „rodilosti“ jeho latiny); je však jasné, že toto je návrh, který je prakticky nespílitelný. Zcela v pořádku mi připadá, že se autorka v poklasické době drží víceméně jednoho typu textů (narativní próza). Osobně bych ale velice uvítala, kdyby klasické období, které je referenčním bodem srovnání – a musí jím být v zásadě pro jakoukoli otázku řešenou v latinské lingvistice, už proto, že v něm nemusíme řešit otázku „rušivých“ vlivů daných původem autora – bylo zpracováno v mnohem větší šíři. Volba markeru přímé řeči může být do značné míry věcí idiolektu, proto by se korpus pro klasickou latinu neměl omezovat jen na dva autory, byť významné a plodné, ale měl být podle mého názoru mnohem různorodější. Osobně se domnívám, že se žánrová podmíněnost volby různých prostředků v latinské lingvistice trochu přeceňuje i pro samotnou klasickou dobu; co ale podle mě už určitě neplatí, je, že by autoři pozdějších fází jazykově čerpali právě a jen z textů podobného žánru. Z tohoto důvodu by podle mého názoru neměly být vylučovány dokonce ani významné veršované texty (domnívám se, že preference nějakého konkrétního markeru *metri causa* není příliš pravděpodobná). Nahlédne-li člověk namátkově například do Aeneidy, vidí, že sloveso *ait* se zde pro značení přímé řeči používá běžně. Všechno nicméně samozřejmě nelze zpracovat naráz; mohl by to být úkol do budoucna.

Přes tuto námitku nicméně platí mé vysoce kladné hodnocení předložené habilitační práce. Téma, které J. Mikulová zvolila, nebylo dosud v latinské lingvistice zpracováno. Výklad je jasný a zcela přesvědčivý. Monografie vyšla v kvalitním a prestižním zahraničním vydavatelství, v jedné z nejvýznamnějších řad pro vydávání textů zabývajících se latinskou lingvistikou v celosvětovém měřítku. Mohu potvrdit, že již nyní je práce Jany Mikulové hojně citována v konferenčních příspěvcích mnoha zahraničních kolegů. Jsem přesvědčena o tom, že se tato monografie stane na dlouhou dobu jedním ze základních referenčních textů k tématu v rámci mezinárodní latinské lingvistiky.

#### **Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)**

1. Mohla by autorka podrobněji zdůvodnit, proč nepovažuje *inquit* za tranzitivní sloveso (s. 13)?
2. Nezaznamenala autorka nějaký rozdíl v užívání a vývojových tendencích u markeru *inquit* ve 3. osobě a v 1. osobě sg. (*inquam*)? (Teoreticky si dovedu představit, že by *inquam*, které formou neodpovídá 1. osobě sg. indikativu pravidelných sloves, mohlo statisticky vykazovat vyšší tendenci ke gramatikalizaci než *inquit* ve 3. osobě, které je formálně zcela pravidelné a jeho slovesná povaha tak zůstává nezastřená.)
3. Nezaznamenala autorka nějaké specifické rysy u konstrukcí, v nichž je nepřímá řeč značena slovesným tvarem v imperfektu?
4. Všimla si autorka v poklasických textech některých rysů, které by mohly být případně specifickým znakem projevu nerodilého mluvčího?

#### **Závěr**

Habilitační práce Mgr. Jany Mikulové, Ph.D., *Evolution of Direct Discourse Marking from Classical to Late Latin* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru klasická filologie.

Praha

Dne 28. května 2025

podpis